

V Patagónii

Bruce Chatwin

abs/nt

absynt

Preklad publikácie z verejných
zdrojov podporil formou štipendia
Fond na podporu umenia

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

Copyright: © The Legal and Personal
Representative of Bruce Chatwin, 1977

Sections 73, 75 & 86 Copyright
© Monica Barrett, 1977

Translation © Igor Navrátil
Design & Layout © Ivan Galdik
Illustrations © Filip Horník

ISBN 978-80-8203-594-3

V Patagónii

preložil
Igor Navrátil

Bruce Chatwin

ilustroval
Filip Horník

V jedálni mojej starej mamy bol presklený kredenc a v ňom kus zvieracej kože. Bol to len malý fragment, ale hrubý a opracovaný, so strapcami hustej červenkastej srsti. Hrdzavým špendlíkom bol pripnutý k pohľadnici, na ktorej bolo niečo napísané vyblednutým čiernym atramentom, lenže vtedy som bol ešte príliš malý na to, aby som to prečítal.

„Čo je to?“

„Kúsok brontosaura.“

Moja matka poznala názvy dvoch prehistorických zvierat, brontosaura a mamuta. Vedela, že mamut to nie je. Mamuty pochádzali zo Sibíri.

Brontosaurus, ako som sa dozvedel, bol zvieraťom, ktoré sa utopilo počas potopy sveta, keďže bolo príliš veľké na to, aby ho Noe naložil na svoju Archu. Predstavil som si chlpatého ťažkopádneho tvora s pazúrmí a tesákmi a so zlovestným zeleným svetlom v očiach. Brontosaurus často prebúral stenu v spálni a vytrhol ma zo spánku.

Tento konkrétny brontosaurus žil v Patagónii, v krajine v Južnej Amerike, na vzdialenom konci sveta. Pred tisíckami rokov spadol do ľadovca, putoval dolu úbočiami v zajatí blankytného ľadu a v dokonalom stave dorazil až na dno. Tam ho našiel bratranec mojej starej mamy, moreplavec Charley Milward.

Charley Milward bol kapitánom obchodnej lode, ktorá sa potopila vo vstupe do Magalhãesovho prielivu. Stroskotanie prežil a usadil sa neďaleko v Punta Arenas, kde viedol lodnú opravovňu. V mojej predstavivosti bol Charley Milward bohom medzi mužmi – vysoký, mŕkvy a silný, s tvárou orámovanou čiernymi bokombradami a s prenikavými modrými očami. Námornícku šiltovku nosil našikmo a námornícke čizmy so zhrnutými sárkami.

Keď zbadal brontosaura, ako sa vynára z ľadu, hneď vedel, čo má robiť. Naporcioval ho, nasolil, napchal do sudov a odoslal loďou do Prírodovedného múzea v londýnskej štvrti South Kensington. Predstavil som si krv a ľad, mäso a soľ, skupiny indiánskych robotníkov a rady sudov pozdĺž pobrežia – obrovská námaha, ktorá vyšla celkom navnívoč; brontosaurus cestou cez tropické pásmo zhnul a do Londýna prišiel v stave pokročilého rozkladu; práve preto ste v múzeu videli kostru brontosaura, ale ani kúsok kože.

Našťastie bratranec Charley predtým poslal útržok kože mojej starej mame.

Stará mama bývala v dome z červených tehál za zástenou, ktorú tvoril vavrín so žltó bodkovanými listami. Dom mal vysoké komíny, špicaté štíty a záhradu s krvavočervenými ružami. Vnútri to voňalo kostolom.

O starej mame si toho okrem jej rozmerov veľa nepamätám. Liezol som na jej široké poprsie alebo som ju potuteľne pozoval, či bude schopná vstať zo stoličky. Nad ňou viseli portréty holandských mešťanov, ich tučné maslovité tváre hniezdili v bielych okružiacich. Na kozubovej rímse boli dvaja japonskí človečikovia s červeno-bielymi slonovinovými očami, ktoré sa vypuľovali na stopkách. Hrával som sa s nimi alebo s opicou rozprávajúcou po nemecky, ale vždy som na starú mamu dotieral: „Mohol by som, prosím, dostať ten kúsok brontosaura?“

Nikdy v živote som nechcel niečo tak veľmi, ako mať ten kúsok kože. Stará mama odvetila, že jedného dňa by som ho azda mohol dostať. A keď zomrela, povedal som: „Teraz už

môžem mať ten kúsok brontosaura,“ ale moja matka vyhlásila: „Ach, tú haraburdu! Obávam sa, že sme ju vyhodili.“

V škole sa na tej historke s brontosaurom smiali. Učiteľ prírodovedy povedal, že som si ho zmýlil so sibírsym mamutom. Celej triede porozprával, ako ruskí vedci postupne skonzumovali hlboko zmrazeného mamuta, a mne povedal, aby som nevymýšľal. A okrem toho, dodal, brontosaury boli plazy. Nemali srst', ale šupinatú kožu pripomínajúcu brnenie. A ukázal nám umelecké stvárnenie toho zvieraťa – tak veľmi odlišné od mojej predstavy –, sivozelené, s neveľkou hlavou a obrovskými oblúkovitými stavcami, ako sa v jazere pokojne kŕmi rastlinami. Hanbil som sa za svojho chlpatého brontosaura, ale bol som si istý, že to nebol mamut.

Trvalo niekoľko rokov, kým sa tento príbeh vyriešil. Zviera Charleyho Milwarda nebol brontosaurus, ale mylodón alebo obrovský leňoch. Charley nikdy nenašiel celého jedinca, dokonca ani celú kostru, len nejaké kože a kosti, ktoré sa zachovali vďaka vplyvom chladu, sucha a soli v jaskyni v Úžine poslednej nádeje v čilskej Patagónii. Poslal tú zbierku do Anglicka a predal ju Britskému múzeu. Táto verzia bola menej romantická, ale zaslúžila si, aby ju považovali za pravdivú.

Môj záujem o Patagóniu pretrpel aj stratu kúska kože; studená vojna vo mne totiž prebudila vášeň k zemepisu. Koncom štyridsiatych rokov Ľudožrút z Kremľa zatienil naše životy; jeho fúzy ste si mohli pomýliť so zubami. Počúvali sme prednášky o vojne, ktorú chystá. Sledovali sme prednášateľa o civilnej obrane, ako na mape krúžkuje európske mestá, aby nám ukázal zóny úplnej a čiastočnej skazy. Videli sme, ako zóny vrážajú jedna do druhej a nezanechávajú medzi sebou ani piad' voľného priestoru. Inštruktor mal na sebe kaki šortky. Kolená mal biele a hrčovité a my sme videli, že je to beznádejné. Vojna sa približovala a nemohli sme proti tomu nič urobiť.

Potom sme čítali o kobaltovej bombe, ktorá je horšia než vodíková a nekonečnou reťazovou reakciou môže zasypať celú planétu.

Farbu kobaltu som poznal zo súpravy vodových farieb mojej pratety. Žila na ostrove Capri v časoch Maxima Gorkého a maľovala nahých caprijských chlapcov. Neskôr sa jej umenie zmenilo na takmer výlučne náboženské. Vytvorila mnohých svätých Sebastíanov, vždy na kobaltovo modrom pozadí. Zakaždým to bol rovnaký krásny mladý muž, opakovane prebodnutý šípmi, a napriek tomu stál na vlastných nohách.

Predstavil som si teda kobaltovú bombu ako hustú modrú mrakovú hradbu, z ktorej na krajoch vyšľahujú ohnivé jazyky. A videl som sám seba, ako stojím osamelý na zelenom výbežku pevniny a pozorne sledujem obzor v očakávaní postupu toho mraku.

A predsa sme dúfali, že výbuch prežijeme. Založili sme Výbor pre vysťahovanie a vytvorili plány, ako sa usadíme v nejakom vzdialenom kúte zeme. Podrobne sme preštudovali atlasy. Naučili sme sa, akým smerom prevažne dujú vetry a pravdepodobné schémy rádioaktívneho spadu. Vojna by mala prísť zo severnej pologule, a tak sme vzhliadali k južnej. Vylúčili sme tichomorské ostrovy, lebo ostrovy sú pasce. Vylúčili sme Austráliu a Nový Zéland a zamerali sa na Patagóniu ako na najbezpečnejšie miesto na zemi.

Predstavil som si nízky drevený domček so šindľovou strechou utesnený proti búrkam, s blčiacimi poľenami v kozube a so stenami obloženými najlepšimi knihami. Miesto, kde sa dá žiť, keď zvyšok sveta vybuchol.

Potom Stalin zomrel a v kaplnke sme spievali chválospevy, ale ja som si naďalej držal Patagóniu v zálohe.

Dejiny mesta Buenos Aires sú napísané v jeho telefónnom zozname. Pompey Romanov, Emilio Rommel, Crespina D. Z. de Rose, Ladislao Radziwil a Elizabeta Marta Callman de Rothschild – päť mien vybratých náhodne spomedzi tých, čo sa začínajú na R – rozprávali príbeh emigrácie, rozčarovania a smútku za čipkovými záclonami.

Počas týždňa, keď som tam bol, vládlo krásne, typicky letné počasie. V obchodoch boli vianočné ozdoby. Práve otvorili mauzóleum Perónovcov v Olivose; Eva bola v dobrom stave po návrate z turné po európskych bankových trezoroch. Niektorí katolíci slávili zádušnú omšu za Hitlerovu dušu a očakávali vojenský prevrat.

Cez deň sa mesto chvelo v striebristej clone znečistenia. Večer sa chlapci a dievčatá prechádzali pri rieke. Boli neľútostní, ulízani, mali prázdne hlavy a vykračovali si pod stromami zavesení do seba, smiali sa chladným smiechom, oddelení od červenej rieky červenou žulovou balustrádou.

Boháči si svoje byty na leto zatvárali. Na pozlátenom nábytku sa rozprestierali biele povlaky prachu a vo vstupnej hale sa kopili kožené kufre. Boháči sa celé leto hrali na svojich rančoch. Veľmi bohatí chodili do Punta del Este v Uruguaji, kde bola menšia šanca, že ich niekto unesie. Niektorí boháči, v každom prípade však športové typy, hovorili, že leto nie je

dobrá sezóna na únosy. Členovia gerily si prenajímali dovolenkové vily alebo si chodili zalyžovať do Švajčiarska.

Pri obede sme sedeli pod obrazom jedného z gaučov generála Rosasa od Raymonda Monvoisina, Delacroixovho nasledovateľa. Gaučo ležal ovinutý krvavočerveným pončom, mužská odaliska, mačkovitá a pasívne erotická.

„Dôverujte Francúzovi,“ pomyslel som si, „že prekukne všetky klišé o tom gaučovi.“

Napravo odo mňa bola nejaká pani spisovateľka. Vyhlásila, že jediná téma hodná spracovania je osamelosť. Vyrozprávala príbeh o medzinárodne uznávanom huslistovi, ktorý bol na turné a raz v noci dostal v moteli na Stredozápade porážku. Celý príbeh visel na posteli, na husliach a na huslistovej drevenej nohe.

Pred niekoľkými rokmi sa zoznámila s Ernestom Guevarom, v tom čase rozháraným mladým mužom, ktorý sa usiloval nájsť si miesto v spoločnosti.

„Bol to veľký mačo,“ hovorila, „ako väčšina argentínskych mládencov, ale nikdy by som si nepomyslela, že to dospeje až *tam*.“

To mesto mi pripomínalo Rusko – autá tajnej polície obsypané anténami; ženy s rozťahnutými stehnami lížuce zmrzlinu v zaprášených parkoch; rovnaké zastrašujúce sochy; vycifrovaná architektúra, rovnaké bulváre, ktoré neboli celkom priame a vzbudzovali dojem nekonečného priestoru, ktorý nikam nevedie.

Viac cárske než sovietske Rusko. Bazarov by mohol byť argentínskou postavou, *Višňový sad* zobrazuje argentínsku situáciu. Rusko nenásytných kulakov, skorumpovaných úradníkov, dovážaných potravín a veľkostatkárov poškuľujúcich po Európe.

Toľko som povedal istému priateľovi.

„Veľa ľudí to hovorí,“ odvetil. „Minulý rok prišla do nášho tunajšieho domu stará bielogvardejská emigrantka. Bola celá unesená a chcela vidieť všetky miestnosti. Keď sme vyšli do podkrovia, povedala: ‚Ach! Ja som to vedela! Vôňa môjho detstva!‘“

Nasadol som na vlak do La Platy, aby som si pozrel najlepšie prírodovedné múzeum v Južnej Amerike. V kupé boli dve každodenné obete mačizmu, štíhla žena s čiernymi očami a neduživé mladistvé dievča, ktoré sa jej lepilo na šaty. Oproti sedel chlapec v košeli so zelenými čmáranicami. Keď som sa pozrel ešte raz, zistil som, že tie čmáranice sú čepele nožov.

La Plata je univerzitné mesto. Väčšinu grafitov tvorí fádny dovoz z mája 1968, ale niektoré nápady boli dosť nezvyčajné: „Isabel Perónová alebo Smrť!“ „Keby Evita žila, bola by sa narodila ako *Montonera*.“ „Smrť anglickým pirátom!“ „Najlepší intelektuál je mŕtvý intelektuál.“

Ku schodom do múzea viedla ginková aleja popri soche Benita Juáreza. Na vlajkovom stožiarí sa trepotali argentínske štátne farby, „modrá a biela“, ale na klasickom priečelí, nad frontónom sa rozlieval červený prúd Guevarových výrokov a hrozil, že zaplaví celú budovu. Pred vchodom stál mladý muž so založenými rukami a povedal mi: „Múzeum je zatvorené z viacerých dôvodov.“ Peruánsky Indián, ktorý prišiel z Limy špeciálne kvôli múzeu, tam postával a pôsobil sklúčene. Spolu sme zriadencov múzea zahanbili a napokon nás pustili dovnútra.

V prvej sále som videl veľkého dinosaura, ktorého našiel v Patagónii litovský emigrant Casimir Slapelič a na jeho počesť

bol aj pomenovaný. Videl som glyptodonty alebo obrovské pásovce, ktoré pôsobili ako sprievod obrnených vozidiel, každá z ich kostných platničiek bola vyznačená ako japonská chryzantéma. Videl som vypchaté vtáky z La Platy vedľa portrétu W. H. Hudsona; a napokon som našiel nejaké pozostatky obrovského leňocha, *Myiodon Listai*, z jaskyne v Úžine poslednej nádeje – pazúry, trus, kosti s pripojenými šľachami a kus kože. Pokrývala ju rovnaká červená srst, akú som si pamätal z detstva. Koža mala hrúbku asi poldruha centimetra. Nachádzali sa v nej uzlinky bielej chrupavky a vyzerala ako chlpatý grilážový rez posypaný búrskymi orieškami.

La Plata bola domovom Florentina Ameghina, samotárskeho samouka, syna janovských prisťahovalcov, ktorý sa narodil v roku 1854 a zomrel ako riaditeľ národného múzea. Fosílie začal zbierať ešte ako chlapec a neskôr si otvoril obchod s papiernickým tovarom s názvom *El Gliptodonte* podľa svojho obľúbenca. Fosílie nakoniec vytlačili papiernický tovar a ovládli celý obchod, ibaže v tom období bol už Ameghini svetoznámy, lebo jeho publikácie boli mimoriadne početné a jeho fosílie veľmi zvláštne.

Jeho mladší brat Carlos trávil čas skúmaním roklín v Patagónii, zatiaľ čo Florentino sedel doma a triedil fosílie. Mal úžasne bohatú predstavivosť a dokázal zrekonštruovať kolosálne zviera z najmenšieho úlomku zuba alebo pazúra. Mal aj slabosť pre kolosálne názvy. Jedno zviera nazval *Florentino-ameghinea* a iné *Propalaceohoplophorus*. Miloval svoju krajinu s vášňou prisťahovalca druhej generácie a občas mu jeho vlastenectvo stúplo do hlavy. V jednej problematike prijal za svoje celé znenie vedeckého názoru:

„Približne pred päťdesiatimi miliónmi rokov, keď sa svetadiely pohybovali sem a tam, patagónske dinosaury boli takmer rovnaké ako dinosaury v Belgicku, Wyomingu alebo v Mongolsku. Keď vymreli, nahradili ich teplokrvné cicavce. Vedci, ktorí skúmali tento jav, prišli s vysvetlením, že títo noví prisťahovalci majú pôvod na severnej pologuli, odkiaľ začali kolonizovať zemeguľu.

Prvé cicavce, ktoré dorazili do Južnej Ameriky, predstavovali nejaký nezvyčajný druh, dnes známy ako notounguláty a condylarthra. Čoskoro po ich príchode sa more prevalilo cez Panamskú šiju a vypudilo ich mimo zvyšku Tvorstva. Cicavce v Južnej Amerike, uchránené pred prenasledovaním mäsožravcami, sa vyvíjali v čoraz čudnejších podobách. Žili tam obrovské pozemné leňochy, toxodonty, megatheriá a mylodóny. Vyskytovali sa aj dikobrazy, mravčiare a pásovce; liptoterny, astrapothériá a makrauchénie (pripomínajúce ťavy s chobotom). Potom sa panamský suchozemský most opäť vynoril a množstvo výkonnejších severoamerických cicavcov, ako napríklad pumy a šablózubé tigre, vyrazilo na juh a vykynožilo početné pôvodné druhy.“

Doktor Ameghino nemal rád túto zoologickú verziu Monroeovej doktríny. Niekoľkí južania, pravdaže, naozaj rázne vystupovali proti invázii yankeeov. Malé leňochy sa dostali do Strednej Ameriky, pásovce do Texasu a dikobrazy do Kanady (čo ukazuje, že neexistuje invázia bez proti-invázie). To však Ameghina neuspokojilo. Splnil si povinnosť voči svojej krajine a chronológiu obrátil naruby. Prekrútil dôkazy, aby ukázal, že všetky teplokrvné cicavce sa začali objavovať v Južnej Amerike a išli na sever. A potom sa dal načisto uniesť: uverejnil úvahu, v ktorej vyhlasoval, že sám Človek sa vyvinul z pôdy rodnej zeme; práve preto sa v niektorých kruhoch kladie meno Ameghino hneď vedľa Platóna a Newtona.

Odišiel som z pohrebiska v La Plate, zasiahnutý údermi línéovskej latinčiny, a náhlil som sa späť do Buenos Aires, na patagónsku stanicu, aby som stihol nočný autobus na juh.

Keď som sa zobudil, autobus prechádzal pahorkatou krajinou. Obloha bola sivá a v údoliach viseli franforce oparu. Obilné polia sa premieňali zo zelených na žlté a na pastvinách sa popásali čierne kravy. Prekonávali sme toky bystrín zarastené vrúbami a pampovými trávami. Farmárske domy sa krčili za zástenami z topoľov a eukalyptov. Niektoré domy mali na strechách škridle z pálenej hliny, ale väčšinou boli pokryté plechovými plátmi natretými načerveno. Najvyššie eukalypty mali vrchovce odčesnuté vetrom.

O pol desiatej autobus zastal v malom meste. Dúfal som, že tam nájdem Billa Philipsa. Jeho starý otec bol osadník v Patagónii a Bill tam mal ešte vždy bratrancov. Mesto tvorila mriežka prízemných tehlových domov a obchodov s vyčnievajúcou rímsou. Na námestí bol mestský park a bronzová busta generála San Martína, osloboditeľa. Ulice okolo parku boli vyasfaltované, ale dul tam bočný vietor a pokrýval kvety i bronz bielym prachom.

Dvaja farmári zaparkovali dodávky pred barom a popíjali *vino rosado*. Starec sa chúlil nad kanvicou s čajom maté. Za barom boli obrazy Isabelity a Juana Peróna, on s modrobielou

šerpou vyzeral starý a zhumpľovaný; na ďalšom bola Evita s Juanom, vtedy ešte omnoho mladším a nebezpečnejším; na treťom generál Rosas s bokombradami a ústami zakrivenými nadol. Ikonografia peronizmu je mimoriadne zložitá.

Starenka mi dala sendvič tuhý ako remeň a kávu. Batoh si môžem, pravdaže, nechať tam, kým sa pokúsim nájsť seňora Philipsa.

„K seňorovi Philipsovi je to ďaleko. Býva hore v *sierre*.“

„Ako ďaleko?“

„Takých tridsať kilometrov. Ale možno ho stretnete tu. Často chodí ráno do mesta.“ Povypytoval som sa naokolo, lenže nikto gringa Philipsa v to ráno nevidel. Zohnal som taxík a handrkoval sa o cenu. Šofér bol štíhly, veselý typ, povedal by som, že Talian. Zdalo sa, že vyjednávanie ho baví, a odbehol kúpiť benzín. Preletel som pohľadom po generálovi San Martínovi a odviekol som batoh na chodník. Taxík vyrazil do kopca, Talian vzrušene poskočil a oznámil mi:

„Videl som gringa Philipsa. Tam, kráčaľ tadialto.“

Nerobil si ťažkú hlavu z toho, že príde o zárobok, a odmietol prijať peniaze. Začínal som mať tú krajinu rád.

Dole ulicou kráčaľ pomeňší zavalitý muž v kaki gatiach. Mal veselú chlapčenskú tvár a na temene hlavy mu stál chumáč vlasov.

„Bill Philips?“

„Ako ste to vedeli?“

„Tipoval som.“

„Poďme ku mne domov,“ navrhol s úškrnom.

Odviezli sme sa von z mesta v jeho starej dodávke. Dvere na strane spolujazdca boli zaseknuté, a tak sme museli pri zhrdzavenej búde chvatne vyliezť z auta a nechať nastúpiť Baska so zvráskavenou tvárou a vlasmi pieskovej farby, ktorý robil na farme príležitostné práce a bol trochu prostoduchý. Cesta pretínala rovinatú krajinu oplývajúcu dobytkom. Čierne plemeno Aberdeen Angus sa zhluovalo okolo veterných čerpadiel vody. Ohrady boli v perfektnom stave. Každých zhruba

osem kilometrov sme prechádzali popri honosnej bráne veľkej *estancie*, dobytkárskej farmy.

„Toto tu dole je krajina milionárov,“ povedal Bill. „Ja som hore v ovčiarskej oblasti. Zvládnem chovať niekoľko kusov jerseyského plemena, ale nemáme dosť trávy ani vody pre veľké stádo. Jedno veľké sucho, a bol by som načisto zlikvidovaný.“

Bill odbočil z hlavnej cesty k nejakým bledým skalnatým kopcom. Oblaky a opar sa rozplývali. Za kopcami som zazrel horskú reťaz rovnakej striebrosivej farby ako oblaky. Slnko zachytilo ich krídla, ktoré teraz akoby žiarili.

„Prišli ste sem kvôli Darwinovi alebo len na návštevu?“ opýtal sa Bill.

„Na návštevu. Ale prečo Darwin?“

„Bol tu. Môžete sa pozrieť na pohorie Sierra Ventana, teraz sa ukazuje v diaľke naľavo. Darwin naň vyšiel cestou do Buenos Aires. Ja som to ešte neabsolvoval. Na novej farme mám príliš veľa roboty.“

Cesta viedla nahor a vyústila do hrboľatého chodníka. Bill otvoril bránu pri farmárskom dome a v ústrety nám vyrazil pes. Bill odbehol naspäť ku kabíne auta, pes sa prikrčil a nenávisťne vyceril zuby.

„Moji susedia sú Taliani,“ oznámil Bill. „Taliani si celú túto oblasť kompletne uzavreli. Všetci prišli z jednej dediny v oblasti Marches pred štyridsiatimi rokmi. Všetci boli zanie-tení peronisti a nedalo sa im veriť. Majú jednoduchú filozofiu: množiť sa ako muchy a neskôr reptáť proti pozemkovej reforme. Všetci odštartovali s veľkoplošnými parcelami, ale postupne si ich rozdeľujú. Vidíte tú domovú zástavbu tamto?“

Cesta zostra stúpala a vzadu sa rozprestrela celá krajina, kotlina s poľami, obkružená skalnatými kopcami a ožiarená blyskavými lúčmi slnečného svitu. Všetky farmárske domy boli vsadené do zhluku topoľov, s výnimkou toho nového, čistobieleho bloku budov bez okolitých stromov.

„Býva tam rodina, ktorá sa práve rozpadla. Starý pán zomiera. Dvaja synovia sa škriepia. Starší syn dostane lepšiu poze-

mok a postaví tam nový dom. Mladší syn je aktívny v miestnej politike. Chce sa zmocniť gringových najlepších pastvín pre ovce. Mám čo robiť, aby som zvládol len základné veci. A my sme boli argentínski občania už vtedy, keď táto cháska bola ešte zalezená vo svojej poondiatej talianskej vieske.“

„Toto je vlastne ten dom,“ dodal.

Zastavili sme a nechali vystúpiť Baska, ktorý odkráčal dole kopcom. Dom bol vlastne len chalupa z prefabrikátov s dvoma izbami, vsadená do holého úbočia, s veľkými oknami a nádherným výhľadom.

„Z Anne-Marie si nerobte ťažkú hlavu,“ povedal Bill. „Keď máme návštevu, býva trochu vyvedená z miery. Sama sa privedie do takeho stavu. Ako keby si myslela, že hostia znamenajú upratovanie. Nie je to ideálny typ do domácnosti. Vôbec si to však nevšímajte. V skutočnosti má návštevy veľmi rada.“

„Miláčik, viem k nám hosť!“ zvolal.

Začul som, ako hovorí: „Vážne?“ a dvere na spálni sa zabuchli. Bill sa tváril nešťastne. Potľapkal psa a tak sme sa rozprávali o psoch. Pozrel som sa na jeho policu s knihami a všimol si, že tam má všetky najlepšie knihy. Práve mal rozčítané Turgenevove *Športovcové skeče* a tak sme sa zhovárali o Turgenevovi.

Chlapec v modrých nohaviciach a čerstvo vypranej a vyžehlenej košeli vopchal hlavu do dverí. Znepokojene pozrel na návštevníka a cumľal si palec.

„Pod sem, Nicky, a pozdrav sa,“ povedal Bill.

Nicky odbehol naspäť do spálne a dvere sa opäť zabuchli. Nakoniec sa objavila aj Anne-Marie a podala mi ruku. Bola napätá a tvárila sa formálne. Nevedela pochopiť, čo posadlo jej otca, aby mi navrhol, nech zájdem k nim.

„Vládne tu neporiadok,“ poznamenala.

Keď sa usmiala, mala na tvári žiarivý, úprimný úsmev. Bola štíhla a zdravá, mala čierne, nakrátko ostrihané vlasy a sviežu opálenú pleť. Ohromne sa mi páčila, ibaže jednotaj hovorila o „nás vidiečanoch“. Kedysi pracovala v Londýne a v New

Yorku. Vedela, ako by mala vyzerat domácnosť, a ospravedlňovala sa za to, ako v skutočnosti vyzerá. „Keby sme vedeli, že prídete, boli by sme...“

Na tom vôbec nezáleží, odvetil som. Na ničom nezáležalo. Videl som však, že jej na tom naozaj záleží.

„Na obed budeme potrebovať viac mäsa,“ pokračovala, „keďže máme hosta. Čo keby ste vy dvaja vzali so sebou Nickyho a zašli dole na farmu, ja zatiaľ poupratujem.“

Bill a ja sme čakali, kým sa Nicky prezlečí z úboru, ktorý si obliekol len pre moje potešenie. Na prvom poli sme videli niekoľko hnedých vtákov s dlhými chvostami a chocholmi.

„Aký je to vták, Nicky?“ spýtal sa Bill.

„Uraka.“

„Najškaredší vták v celej knihe,“ skonštatoval Bill.

„A toto je tero-tero,“ pokračoval Nicky.

Párik čierno-bielych kulíkov sa zdvihol a krúžil nad nami škriekajúc, že nablízku je nepriateľ.

„A toto je najškaredší poondiaty zvuk. Nenávidí ľudské bytosti, ten vták. Skrz-naskrz nenávidí ľudí.“

Chodník pretínal poličko s ježatou trávou a dostúpал k nejakým farmárskym budovám v kotline chránenej pred vetrom. Z betónového domu vybehlo stenknuté chlapča menom Dino a s krikom sa začal hrať s Nickym. Bol tam zásobník s mazľavou zelenou tekutinou na odstraňovanie parazitov z oviec a Bill musel na deti zakričať, aby sa od neho držali bokom.

„Neprijemná udalosť,“ povedal. „Pred dvoma mesiacmi sa susedovo dieťa utopilo v gringovom zásobníku. Rodičia opití po nedeľnom obede. Vďaka Bohu je matka zase tehotná – deviatykrát!“

Chlapcov otec vyšiel von, zložil pred Billom klobúk z hlavy a Bill ho požiadal, aby zabil ovcu. Rozhliadli sme sa po farme, boli tam jerseyké kravy, niekoľko nových baranov a traktor značky McCormick.

„A môžete si predstaviť, koľko stojí ten poondiaty stroj pri našom výmennom kurze. Nič iné si už nemôžeme dovoliť.“

Viete, za čo sa tu dole modlíme? Sadisticky modlíme? Za zlé počasy v Európe. To dvíha cenu za vlnu.“

Vyšli sme nahor k sadu, kde Dinov otec zavesil mŕtve zviera na jabloň a jeho pes žral purpurový chumáč čriev odhodených v tráve. Priložil nôž ovci ku krku a hlava mu odkvŕkla do ruky. Mŕtve zviera sa na konári pohojďovalo. Muž ho ustálil, odrezal mu nohu a podal ju Billovi.

Na polceste späť k domu sa Nicky spýtal, či môže chytiť návštevníka za ruku.

„Neviem si predstaviť, čo ste Nickymu urobili,“ povedala Anne-Marie, keď sme sa vrátili. „Zvyčajne hostí neznáša.“

Večer ma Bill zaviezol dole do mesta Bahía Blanca. Cestou sme sa zastavili u nejakého Škóta a dôvodom tejto zastávky bol býk.

Farma Sonnyho Urquharta sa rozkladala na rovinatom pozemku, asi päť kilometrov za cestou. Prechádzala z otca na syna štyri generácie, od obdobia indiánskych nájazdov. Museli sme na chodníku postupne otvoriť štyri drôtené brány. Noc bola tichá s výnimkou škriekania kulíkov. Vydali sme sa k vyvýšenej s čiernymi cyprusmi, medzi ktorými prebleskovalo svetlo.

Škót zahnal psy naspäť a viedol nás po úzkej zelenej chodbe do vysokej, ešte tmavozelenejšej miestnosti osvetlenej jedinou žiarovkou. Okolo kozuba bolo rozmiestnených niekoľko viktoriánskych kluboviek s plochými drevenými opierkami na ruky. Vlhké poháre na whisky mali v šelakovej politúre neúplné kruhy. Vysoko na stenách viseli reprodukcie driečnych pánov a dám v krinolínach.

Sonny Urquhart bol tvrdý, šlachovitý chlap s blond vlasmi učesanými dozadu a v strede rozdelenými pútcom. Na tvári mal materské znamienka a pod ňou veľké Adamovo jablko. Pokožku vzadu na krku mal prekrižovanú čiarami od práce na slnku bez pokrývky hlavy. Oči mal vodnato modré a dosť podliate krvou.

Dokončil s Billom obchod týkajúci sa býka. Bill rozprával o farmárskych cenách a pozemkovej reforme a Sonny buď krútil

hlavou, alebo prikyvoval. Sedel na kozubovej stoličke a upíjal si z whisky. Zo Škótska si zachoval určitú hrdosť na svoju krv a matnú spomienku na károvanú sukňu a gajdy, ibaže to boli slávnosti inej generácie.

Jeho teta a strýko prišli z Buenos Aires, aby sa oňho postarali. Teta sa našej návšteve potešila. Priniesla tortu s ružovou cukrovou polevou a s vláčnym vnútrom, ktorú sama upiekla. Odkrojila obrovské kusy a podávala ich na fajnových porcelánových tanieroch so striebornými lyžičkami. My sme sa najedli už predtým, ale nemohli sme odmietnuť. Odkrojila diel aj pre Sonnyho.

„Vieš, že tortu nejem,“ povedal.

Sonny mal sestru, ktorá bola ošetrovateľkou v Buenos Aires. Keď ich matka zomrela, vrátila sa domov, ale hádala sa so Sonnyho peónom. Bol to polovičný Indián a spával v ich dome. Neznášala jeho nôž. Neznášala spôsob, akým ho používal pri stole. Vedela, že peón je pre Sonnyho zlý spoločník. Takmer každý večer pili. Niekedy pili aj celú noc a ďalší deň prespali. Pokúšala sa zmeniť domácnosť, urobiť ju radostnejšou, lenže Sonny vyhlásil: „Domácnosť zostane taká, aká je.“

Raz v noci boli obidvaja opití a peón ju urazil. Dostala záchvat paniky a zamkla sa vo svojej izbe. Cítila, že sa stane niečo zlé, a tak sa vrátila do svojho bývalého zamestnania.

Keď odišla, Sonny a peón sa pobili. Susedia tvrdili, že sa to mohlo skončiť oveľa horšie. Potom prišli teta so strýkom, ale ani oni nemohli farmu prevziať. Našťastie mali dosť úspor a kúpili si bungalov na predmestí Buenos Aires v príjemnej štvrti, predstavte si, s inými Angličanmi.

Pokračovali v rozhovore a Sonny si upíjal z whisky. Chcel, aby sa peón vrátil. Aj z toho, čo nepovedal, ste mohli usúdiť, že chce, aby sa peón vrátil.

Bahía Blanca je posledné veľké mesto pred patagónskou púšťou. Bill ma vysadil pri hoteli neďaleko autobusovej stanice. Barová miestnosť bola zelená, žiarivo osvetlená a plná chlapov hrajúcich karty. Pri bare stál vidiecky mladík. Stál na vratkých nohách, ale hlavu mal vztýčenú ako gaučo. Bol to fešný mladík so zvlnenými čiernymi vlasmi a bol naozaj veľmi opitý. Majiteľova žena mi ukázala horúcu nevetranú izbu namaľovanú na purpurovo, s dvoma posteľami. Izba nemala okno a dvere viedli do zaskleného dvora. Bola veľmi lacná a tá žena vôbec nespomenula, že sa mám o izbu s niekým podeliť.

Už som takmer spal, keď sa vidiecky mladík dotackal do izby, zvalil sa na druhú posteľ, zastonál, posadil sa a začal vracáť. Hodinu s prestávkami dával a potom chrápal. V tú noc som vôbec nespal pre zápach zvratkov a chrápanie.

Takže na druhý deň, keď sme autom prechádzali cez púšť, ospalo som pozoroval franforce striebristého oblaku, ako sa motkajú po oblohe, more sivozelených trnistých krovín, ktoré sa v diaľke tiahli v oblúkoch a terasovito sa dvíhali, biely prach valiaci sa zo soľných plání a na obzore krajinu a oblohu, rozplývajúce sa do zanikajúcich farieb.

Patagónia sa začína na rieke Río Negro. Napoludnie prešiel autobus cez železný most nad riekou a zastal pri bare. Vystúpila z neho indiánska žena so synom. Svojím mohutným telom

zaplnila dve sedadlá. Žuvala cesnak a mala ozajstné zlaté cinkajúce náušnice a tvrdý biely klobúk pripnutý na vrkočoch. Keď vymanévrovala samu seba a svoje balíky na ulicu, chlapcovi preletel po tvári výraz nekonkrétnej hrôzy.

Obytné domy v dedine boli tehlové s kachľami s čiernym dymovodom a spleťou elektrických drôtov nad ním. Keď tehlové domy doslúžili, nastúpili indiánske chatrče. Boli pozliepané z prepravných debien, plastových tabúľ a vrečoviny. Po ceste nahor kráčal osamelý muž, hnedý plstený klobúk mal stiahnutý na oči. Niesol vrece a vchádzal do bielych prachových mrakov von do krajiny. Niekoľko detí sa skrývalo vo dverách domu a trýznili jahniatko. Z jednej chatrče vychádzal zvuk rádia a škvŕčiacej masti. Vystrčila sa objemná ruka a hodila psovi kosť. Pes si ju vzal a odkradol sa preč.

Indiáni boli migrujúci robotníci z južného Čile. Boli to araukánski Indiáni. Pred sto rokmi boli Araukáni neuveriteľne divokí a udatní. Telá si maľovali načerveno, nepriateľov zaživa sťahovali z kože a vyciavali srdcia mŕtvym. Výchova ich chlapcov sa skladala z pozemného hokeja, jazdeckého umenia, pálenky, bezočivosti a sexuálneho atletizmu. Tri storočia desili Španielov až na smrť. V šestnástom storočí napísal Alonso de Ercilla na ich počesť epos a nazval ho *Araucana*. Prečítal si ho Voltaire a vďaka nemu sa Araukáni stali kandidátmi na titul Ušľachtilí divosi (drsná verzia). Araukáni sú ešte vždy veľmi drsní a boli by oveľa drsnejší, keby sa vzdali pitia.

Za dedinou boli zavlažované kukuričné a tekvicové plantáže a čerešňové a marhuľové sady. Všetky vrby pozdĺž rieky sa zmietali vo vetre a odhaľovali striebristé spodné strany svojho lístia. Indiáni predtým rúbali vrbiny, bolo vidieť čerstvé biele zárezy a cítiť miazgu. Rieka sa vzdúvala od roztopeného snehu z Ánd, prudko sa valila a šelestila v trstí. Brunátne lastovičky lovili chrobač. Keď prelietali ponad útes, vietor ich strhol, prevrhol v trepotavom obrate, takže znova klesli nízko nad rieku.

Útes sa dvíhal strmo nad prístavisko trajektu. Vyšiel som po chodníčku celkom hore a zahľadel sa proti prúdu k Čile.

Videl som riekú, ako sa trblieta a kľže pomedzi sivkasto biele zrázy s prúžkami smaragdovej kultivácie na oboch stranách. Vzadu za útesmi bola púšť. Nebolo počuť nijaký zvuk okrem vetra, ktorý bzučal medzi trnistými krami a svištal v suchej tráve. Nebol tam nijaký iný prejav života okrem jastraba a čierneho chrobáka, ležérne sa šinúceho po bielych kameňoch.

Patagónska púšť nie je púšťou z piesku ani z kamenia, ale tvorí ju nízke hústie zo sivolistého bodľačia, ktoré vydáva horký zápach, keď ho rozmľaždíte. Na rozdiel od púští v Arábii nevytvorila nijaký dramatický nadbytok duchovných hodnôt, ale určite má miesto v záznamoch ľudskej skúsenosti. Charles Darwin pokladal jej negatívne vlastnosti za neodolateľné. V sumariizácii diela *The Voyage of the Beagle* (Plavba k prielivu Beagle) sa neúspešne pokúsil vysvetliť, prečo mu práve tieto „aridné pustatiny“ viac než akýkoľvek zo zázrakov, ktoré videl, tak neústupne ovládli myseľ.

V šesťdesiatych rokoch devätnásteho storočia prišiel k rieke Río Negro W. H. Hudson hľadať sťahovavé vtáky, ktoré zimujú v blízkosti jeho domova v La Plate. Po niekoľkých rokoch si spomenul na ten výlet cez filter svojho penziónu v londýnskej štvrti Notting Hill a napísal knihu takú pokojnú a rozumnú, že Thoreau by pri ňom pôsobil ako táraj. Hudson venuje celú kapitolu v knihe *Idle Days in Patagonia* (Záhaľčivé dni v Patagónii) odpovedi na otázku pána Darwina a dospeje k záveru, že púštni pútnici v sebe objavujú pradávny pokoj (blízky aj najjednoduchšiemu divochovi), ktorý je možno rovnaký ako Pokoj Boží.

Približne v období Hudsonovej návštevy bolo Río Negro severnou hranicou nezvyčajného kráľovstva, ktoré si ešte vždy zachováva exilový dvor v Paríži.